

XXI. MEZINÁRODNÍ KOLOKVIUM O REGIONÁLNÍCH VĚDÁCH. SBORNÍK PŘÍSPĚVKŮ.

21ST INTERNATIONAL COLLOQUIUM ON REGIONAL SCIENCES. CONFERENCE PROCEEDINGS.

Place: Kurdějov (Czech Republic)
June 13-15, 2018

Publisher: Masarykova univerzita, Brno

Edited by:

Viktorie KLÍMOVÁ

Vladimír ŽÍTEK

(Masarykova univerzita / Masaryk University, Czech Republic)

Vzor citace / Citation example:

AUTOR, A. Název článku. In Klímová, V., Žítek, V. (eds.) *XXI. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. s. 1–5. ISBN 978-80-210-8969-3.

AUTHOR, A. Title of paper. In Klímová, V., Žítek, V. (eds.) *21st International Colloquium on Regional Sciences. Conference Proceedings*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. pp. 1–5. ISBN 978-80-210-8969-3.

Publikace neprošla jazykovou úpravou. / Publication is not a subject of language check.

Za správnost obsahu a originalitu výzkumu zodpovídají autoři. / Authors are fully responsible for the content and originality of the articles.

© 2018 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-8969-3

ISBN 978-80-210-8970-9 (online : pdf)

ROZMÍSTĚNÍ KREATIVNÍCH ODVĚTVÍ VE VELKÝCH MĚSTECH: SROVNÁNÍ BRNA A OSTRAVY

Spatial distribution of creative industries in large cities: a comparison of Brno and Ostrava

ONDŘEJ SLACH¹

IGOR IVAN²

JAN ŽENKA¹

¹Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje ¹Depart. of Human Geography and Regional Develop.
Přírodovědecká fakulta Faculty of Natural Science
Ostravská univerzita University of Ostrava
✉ Chittussiho 10, 710 00 Ostrava, Czech Republic
E-mail: ondrej.slach@osu.cz, jan.zenka@osu.cz

²Institut geoinformatiky ²Institut of Geoinformatics
Hornicko-geologická fakulta Faculty of Mining and Geology
Vysoká škola báňská-Technická univerzita Ostrava Technical University of Ostrava
✉ 17. listopadu 15, 708 00 Ostrava, Czech Republic
E-mail: igor.ivan@vsb.cz

Anotace

Cílem článku je s využitím konceptu kreativních čtvrtí vysvětlit rozmístění firem v kreativních odvětvích v Brně a Ostravě. Shluky kreativních odvětví byly identifikovány metodou jádrového vyhlazování, firemní data se vztahují k roku 2010. Navzdory významným rozdílům v morfologii měst (monocentrické Brno, polycentrická Ostrava) se shluky kreativních odvětví v obou městech koncentrují do historických jader a přiléhajících vnitřních měst. Lokality s vysokou koncentrací firem v kreativních odvětvích jsou heterogenní z hlediska fyzických, sociálních i funkčních struktur, jak předpokládá koncept kreativních čtvrtí. Dochází však k vyšší míře územní koncentrace firem v kreativních odvětvích do historických jader měst, což patrně souvisí s nižší celkovou populační a ekonomickou velikostí a hustotou Brna a Ostravy.

Klíčová slova

lokalizace, kreativní odvětví, města, lokalizační úspory, Česko

Annotation

Drawing on the concept of knowledge neighbourhoods we aim to explain spatial distribution of firms in creative industries in two medium-sized Czech cities - Brno and Ostrava. Hubs of creative industries are identified by the kernel density, firm-level data refer to the year 2010. Despite significant differences in the morphology (monocentric Brno, polycentric Ostrava), creative hubs in both cities are excessively concentrated to the urban cores and adjacent inner cities. Nevertheless, firms in creative industries exhibit higher rate of spatial concentration into the historic cores of Brno and Ostrava, which is probably a result of their smaller population/economic size and lower density.

Key words

spatial distribution, creative industries, cities, localisation economies, Czechia

JEL classification: R12, R3

1. Úvod

Cílem tohoto příspěvku¹² je v souladu s doporučeními Gongga a Hassinka (2017) provést srovnávací případovou studii¹³ rozmístění kreativních odvětví ve dvou městech za účelem posouzení vlivu geografického kontextu. Vybrali jsme Brno a Ostravu, a to z následujících důvodů: i. Jsou to středně velká metropolitní města, která mají podobnou velikost a shodný institucionální rámec, proto umožňují hodnocení vlivu lokálních kontextuálních faktorů. ii. Liší se morfologií: Brno je město s radiálně-koncentrickou strukturou, kompaktním historickým jádrem, obklopeným hustou rezidenční zástavbou s průmyslovými čtvrtěmi (Sýkora, Ouředníček 2007), zatímco Ostrava je polycentrické město formované rozvojem těžby a socialistickou industrializací (Rumpel, Slach 2012). iii. Dosahují kritické velikosti nejen pro působení urbanizačních úspor, ale lze též očekávat efekty odvětvově specifických lokalizačních úspor (Slach a kol., 2018), jejichž intenzita velmi rychle klesá s narůstající vzdáleností od ohniska vysoké koncentrace ekonomických subjektů a má dosah v řádu stovek metrů (Arzaghi a Henderson 2008). Z tohoto důvodu není pro kreativní odvětví se symbolickou znalostní základnou, vysokými transakčními náklady a nezbytností časté osobní komunikace se zákazníky či dodavateli výhodné lokalizovat se kdekoli na území velkého města, ale soustředit se pouze do vybraných čtvrtí, okrsků či ulic, tzv. kreativních čtvrtí (pro podrobnou charakteristiku viz Spencer, 2015).

Pro zodpovězení otázky, v jakých částech měst se shluky kreativních odvětví a kreativní čtvrtě nacházejí, je nezbytné se zaměřit na fyzické, funkční a sociální prostorové struktury (Sýkora, 2001). Kreativní odvětví mají obecně tendenci se koncentrovat ve vnitřních městech, což Hutton (2004, s. 92) vysvětluje atraktivitou „inovativního milieu vnitřního města“. Ve vnitřních městech mohou firmy v kreativních odvětvích čerpat ze čtyř základních konkurenčních výhod (Porter, 1995): a) strategické polohy v blízkosti center měst (*central business district*), b) místní poptávky, která je ve srovnání s městskými centry relativně nenasyčená, c) napojení na regionální či globální klastry nacházející se v městském centru, d) lidské zdroje dostupné v těchto lokalitách. Lokalizace kreativních odvětví do vnitřních měst vyplývá z faktu, že se v těchto oblastech historicky nacházelo bydlení či průmyslová výroba, které se přibližně od 60. let 20. století začaly přesouvat do jiných částí měst a jejich zázemí. Nově příchozí odvětví mohla tyto nemovitosti upravit pro své vlastní potřeby za nižší nájemní cenu než v městských centrech (Hutton, 2004). I z tohoto důvodu jsou firmy v kreativních odvětvích významným aktérem regenerace vnitřních měst (He, Gebhardt, 2014).

Fyzická struktura těchto lokalit bývá tvořena hustou zástavbou s převahou starší blokové zástavby (Wood, Dovey, 2015), která nemusí být vždy zcela renovována (Hutton, 2006). Domy obvykle nepřesahují výšku pěti až osmi pater (Montgomery, 2003). Samotná fyzická struktura a estetická kvalita lokality může být zdrojem inspirace pro inovační činnost firem (Kiroff 2017). Nejdůležitějším aspektem kreativních čtvrtí je funkční prostorová struktura. Tyto celky jsou charakteristické pestrým mixem funkcí, dochází k prolínání bydlení, služeb a kultury). Zásadní úlohu pro získávání (ne)formálních kontaktů a informací (Hebbels, 2013) sehrávají tzv. třetí místa (Oldenburg, 1999), tedy bary, kavárny, restaurace a veřejná prostranství. Díky vzájemné interakci fyzické a funkční struktury se v těchto čtvrtích může formovat „kreativní ekosystém“ v podobě tzv. „kreativních zón“ (*creative fields* dle Scott, 2006), které podporují a urychlují tvorbu znalostí a inovací. Do sociální prostorové struktury se promítá vliv procesu gentrifikace (Wood, Dovey 2015), charakteristický je tedy vyšší podíl mladých obyvatel. Funkce bydlení bývá lokalizována v bezprostřední blízkosti shluků kreativních odvětví (Markusen 2006). Značný význam má tedy prostorová blízkost zákazníků i spotřebitelských služeb (restaurace, kavárny aj.), které spoluvytvářejí prostředí vhodné pro osobní setkávání, navazování kontaktů i šíření znalostí. Zákazníci mohou být domácnosti, firmy v různých odvětvích i veřejné instituce. Někteří autoři význam třetích míst hodnotí rezervovaně. Nachum a Keeble (2003) studovali rozmístění firem kreativních odvětví v centru Londýn a zjistili, že větší význam než dostupnost „třetích míst“ má snazší přístup k vytváření a udržování globálních vazeb. Branzanti (2015) konstatuje, že význam fyzické, funkční a sociální struktury je přeceňován na úkor klasických lokalizačních faktorů jako cena nájmu či snižování nákladů na dopravu a organizaci produkce.

Výše uvedené trendy a lokalizační faktory jsou však relevantní pro západoevropská, americká či australská města. V českém kontextu zejména nelze očekávat tak silné efekty gentrifikace. Soustředění kreativních čtvrtí do vnitřní části města je realistické spíše očekávat v monocentrickém Brně, které má vyprofilované kompaktní historické centrum. V polycentrické Ostravě je možné očekávat vyšší koncentraci firem v kreativních odvětvích do jednotlivých městských center (Moravská Ostrava, Mariánské Hory, Ostrava-Zábřeh).

¹² Tento příspěvek vychází z kapitoly SLACH, O., IVAN, I., ŽENKA, J. (2018). Kreativní odvětví na intra-urbánní úrovni. In Ženka, J., Slach, O. (eds.) *Rozmístění služeb v Česku*. Ostrava: En Face. Kapitola byla pro účely konferenčního sborníku obsahově inovována, zkrácena, přestrukturována a zaměřena na empirické srovnání kreativních odvětví v Brně a Ostravě.

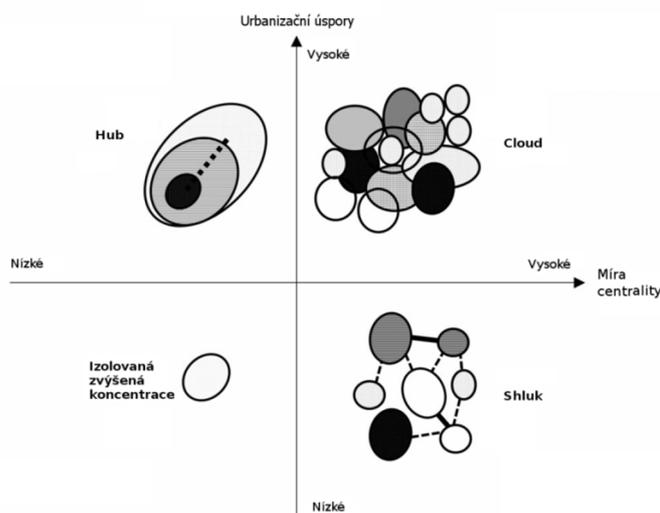
¹³ Metodologickou charakteristiku případových studií uvádí např. Kofroň (2012), pro aplikace v geografii viz např. Slavíková a kol. (2017); Rudincová (2017) nebo Kopeček (2017).

2. Data a metody

Kreativní odvětví jsou vymezeny na dvojdigitální úrovni NACE rev. 2.0, zahrnují tisk (18), vydavatelské činnosti (58), (59) tvorba programů a vysílání (60), architektonické a inženýrské činnosti (71), reklama a průzkum trhu (73) a ostatní profesní, vědecké a technické činnosti (74). Analýza rozmístění kreativních odvětví na intra-urbánní úrovni je založena na anonymizovaných datech z Ročního výkazu ekonomických subjektů vybraných produkčních odvětví za rok 2010 (ČSÚ 2010). Data za všechny firmy byla úspěšně geokódována pomocí Registru územní identifikace a adres a též Google API.

Interpretaci prostorového rozmístění shluků kreativních odvětví na území měst provedeme na základě práce Boix a kol. (2015, s. 756), kteří navrhli čtyři idealizované prostorové vzorce (viz Obr. 1). Lokalizace jednotlivých shluků bude zasazena do koncentrických/morfogenetických zón, které lze definovat pomocí historicky daného charakteru zástavby (Mulíček 2007, s. 17). Pro vymezení morfogenetických zón v Brně vycházíme z Mulíčka (2007) a v Ostravě ze studie Bednáře (2008).

Obr. 1: Vzorce kolokalizace shluků kreativních odvětví

Zdroj: Převzato a upraveno dle Boix, Hervás-Oliver, De-Miguel-Molina (2015, s. 756)

Pro identifikaci shluků kreativních odvětví byla použita metoda jádrového vyhlazení (kernel density), která každé buňce vygenerovaného gridu přiřazuje odhad intenzity na základě vzdálenosti k ostatním událostem. Metoda je založena na výpočtu vzdálenosti mezi středem buňky a každou událostí. Určuje se váha, kterou střed buňky získá za všechny události, přičemž tyto váhy se sčítají. Pro tuto metodu je zásadní použité nastavení. Pro testování bylo v obou městech použito stejné nastavení, dosah 150 metrů a velikost buňky 10 metrů. Následně jsou v mapách shluků vykresleny jen lokality s největšími pěti procenty nenulových hodnot.

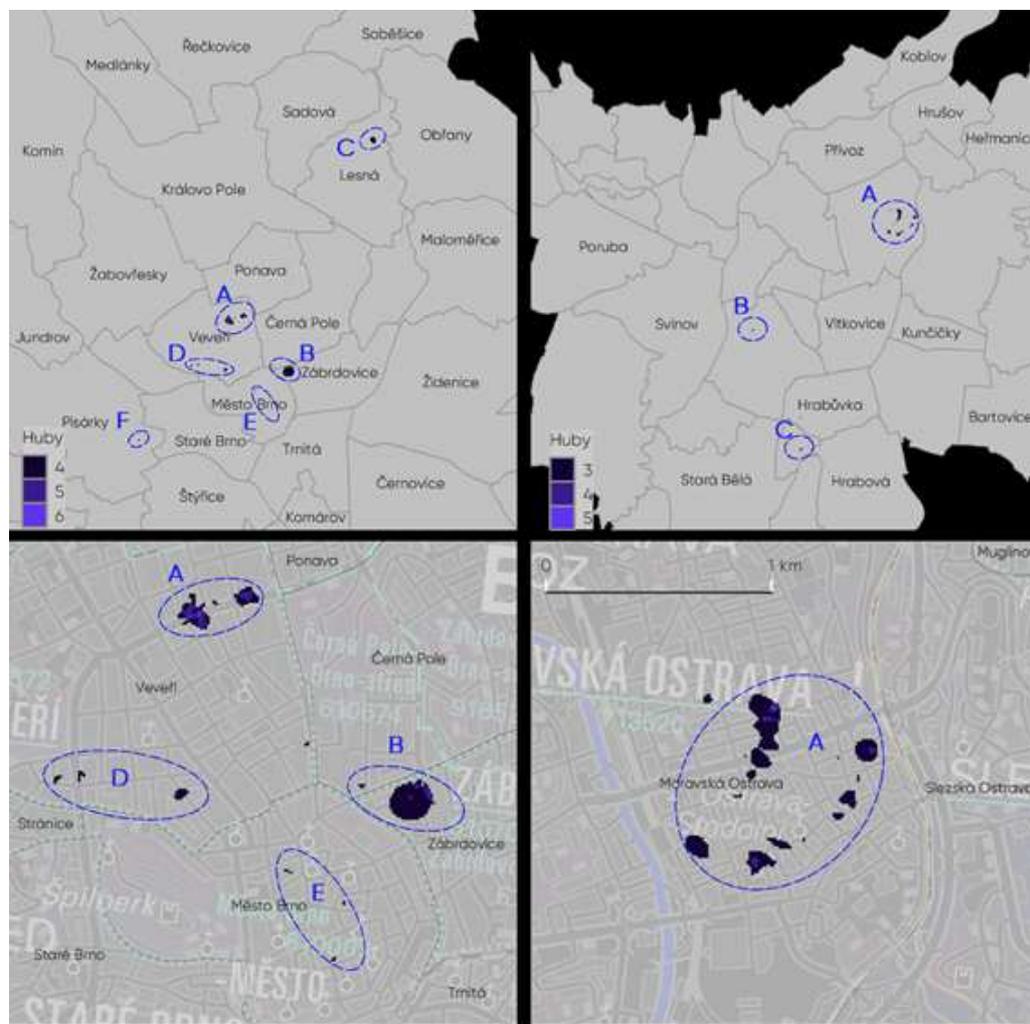
3. Výsledky

Na území Brna bylo identifikováno celkem šest shluků kreativních odvětví (Obr. 2), ve kterých je však soustředěno pouze 4,2 % firem a 751 pracovních míst. V Ostravě byly nalezeny pouze tři významnější shluky (Obr. 2), které celkově tvoří 9,3 % počtu firem na území města, tedy 476 pracovních míst. V obou městech se tedy oblasti vysoké koncentrace firem v kreativních odvětvích nacházejí, ale mají překvapivě nízký podíl na celkovém počtu firem, zaměstnanosti i přidané hodnotě v kreativních odvětvích. V Brně se čtyři shluky kreativních odvětví nacházejí ve vnitřním městě - v husté kompaktní zástavbě na území městské čtvrti Veverí (A a D), Zábřdovice (B) a Pisárky (F) a v městském jádru jeden (E). Zbývající shluky (C), spíše okrajového významu, je lokalizován v morfogenetické zóně sídlištní celky (sídlisťný typ I.) V Ostravě se jediný významný shluk se nachází v městském centru, přesněji v Moravské Ostravě. Rozkládá se na ploše 0,762 km² v městském jádru a bezprostředním okolí, v tzv. zóně přechodu, pro kterou je charakteristická hustá kompaktní zástavba (činžovní domy) převážně z 20. až 30. let 20. stol. (Vybíral, 2003).

Velmi nízký podíl identifikovaných shluků na celkové zaměstnanosti v kreativních odvětvích Brna a Ostravy může být výsledkem příliš restriktivní metodiky vymezení těchto shluků metodou jádrového vyhlazování. Z tohoto důvodu jsou v Tab. 1 uvedeny počty firem, zaměstnanost a přidaná hodnota v kreativních odvětvích na úrovni obvodů vymezených dle poštovních směrovacích čísel. Mezi Brnem a Ostravou nejsou z hlediska míry územní koncentrace a vzorců rozmístění firem v kreativních odvětvích významné rozdíly. V Brně

je v městském jádru soustředěna zhruba čtvrtina firem a necelých 40 % zaměstnanosti v kreativních odvětvích na území města, v Ostravě o něco více než pětina subjektů a třetina zaměstnanosti. Polycentrický charakter Ostravy se projevuje, avšak celkové rozmístění firem ovlivňuje poměrně slabě: dominance historického jádra je o něco nižší než v monocentrickém Brnu, zatímco podíl dalších center (Poruba, Ostrava-Jih) na počtu firem, zaměstnanosti i přidané hodnotě je o něco vyšší než v případě ekvivalentních brněnských čtvrtí.

Obr. 2: Rozmístění shluků kreativních odvětví v Brně a Ostravě (2010)

Zdroj: ČSÚ (2010); (Brno $n = 4\,869$ subjektů, Ostrava $n = 2\,044$); Slach a kol., 2018

Porovnání nalezených shluků kreativních odvětví v Brně a Ostravě s teoretickými vzorci kolokalizace dle Boix a kol. (2015) (Obr. 1) odhalí následující souvislosti. Brno je možné na základě rozmístění a charakteru shluků zařadit do pravého horního kvadrantu, který je typický pro středně velká města a vyznačuje se kombinací značného významu urbanizačních úspor, omezené důležitosti lokalizačních úspor a nízké míry polycentricity. Naproti tomu jediný velký a do značné míry izolovaný shluk v Ostravě směřuje toto město do levého dolního kvadrantu (nízká polycentricita, nízká míra urbanizačních úspor), což je v přímém nesouladu s polycentrickým půdorysem. Výsledky za Ostravu potvrzují, že specializace na zpracovatelský průmysl má negativní vliv na přítomnost kreativních odvětví (Slach a kol., 2013). Především ale poukazují na limity rozvoje kreativních odvětví plynoucí z absence či slabosti lokalizačních a urbanizačních úspor, což je charakteristický rys měst procházejících ekonomickou stagnací, mezi které patří např. německé Halle (Rosenfeld, Hornych, 2010).

Rozmístění shluků v Brně a Ostravě potvrzuje „vnitroměstské lokalizační preference“ odvětví se symbolickou znalostní základnou, včetně kreativních odvětví. V obou městech se významné shluky firem v kreativních odvětvích nacházejí v historických jádrech a vnitřních městech.

Tab. 1: Rozmístění kreativních odvětví v Brně a Ostravě na úrovni obvodů PSČ (2010)

	Počet subjektů	Zaměstnanost	Přidaná hodnota	Počet subjektů %	Zaměstnanost %	Přidaná hodnota %
Mor. Ostrava a Přívoz	470	1578	932	22,2	33,5	37,1
Mar. Hory a Hulváky	150	531	339	7,1	11,3	13,5
Vítkovice	69	274	152	3,3	5,8	6,1
Poruba	417	558	294	19,7	11,9	11,7
Slezská Ostrava	65	140	42	3,1	3,0	1,7
Ostrava-jih	498	645	262	23,6	13,7	10,4
Hrabová	32	271	196	1,5	5,8	7,8
ost. části Ostravy	413	707	291	19,5	15,0	11,6
Ostrava celkem	2114	4705	2510	100,0	100,0	100,0
Brno-střed	1188	2923	1925	25,5	38,4	36,5
Výstaviště	86	155	93	1,8	2,0	1,8
Královo Pole	330	894	497	7,1	11,8	9,4
Židenice	205	689	401	4,4	9,1	7,6
Žabovřesky	338	443	169	7,3	5,8	3,2
ost. části Brna	2511	2499	2189	53,9	32,9	41,5
Brno celkem	4658	7603	5273	100,0	100,0	100,0

Pozn.: Zaměstnanost = celkový počet pracovníků ve fyzických osobách; přidaná hodnota je uvedena v mil. Kč; tři sloupce v pravé části tabulky označují % podíly obvodů PSČ na počtu firem, zaměstnanosti a přidané hodnoty daného města.

Zdroj: ČSÚ 2010

Hlavní důvody vyšší míry koncentrace shluků kreativních odvětví do historických jader jsou pravděpodobně:

- image historických jader měst, které jsou „výkladní skříní“ (platí rozhodně pro Brno, omezeně pro Ostravu)
- napojení na dodavatelské a znalostní nadregionálního charakteru
- kombinace relativně slabě rozvinutých odvětví typických pro jádra měst (finančnictví, pojišťovnictví aj.) a úpadku historických jader z důvodu komerční a rezidenční suburbanizace. V případě Ostravy lze hovořit o určité „z nouze ctnosti“, protože centrální část Ostravy je jediná, která má urbánní charakter velkého města (Havrlant, 1980). Dominantní shluk kreativních odvětví se nachází v historickém jádru a vnitřním městě, které je klasifikováno z části jako zóna přechodu – tyto výsledky jsou v souladu s předchozími zjištění Slacha a kol. (2015).

Nejvyšší počet shluků firem v kreativních odvětví se nacházel ve vnitřních městech v blízkosti historických jader, což naznačuje význam inovativního milieu vnitřního města a jeho konkurenčních výhod, mezi které patří strategická poloha, tržní poptávka, zapojení do regionálních klastrů a kvalita lidských zdrojů. Fyzická struktura měst se vyznačuje hustou uliční sítí a starší kompaktní zástavbou. Převažují činžovní domy, které zpravidla nepřesahují výšku několik pater. Z hlediska funkční struktury se jedná o lokality s pestrým funkčním mixem, které se vyznačují významnou koncentrací kulturních odvětví (Ivan a kol., 2015; Němec, 2013), barů, kaváren, restaurací a parků, tedy tzv. třetích míst. Sociální prostorová struktura měst z velké části koresponduje s představeným konceptem kreativních čtvrtí. Lokality většiny shluků se buď přímo překrývají, nebo sousedí s lokalitami, které procházejí procesem gentrifikace (Ilík, Ouředníček 2007; Musil, Ivan 2010; Špačková, Pospíšilová, Ouředníček 2016; Brožovičová 2017) a jsou poměrně etnicky a národnostně pestré. Kolokalizace funkční a sociální struktury měst naznačuje pravděpodobnost možnosti snížení informačních nákladů („efekt sousedství“ a sociální dimenze) a nákladů na přizpůsobení se na trhu práce.

4. Závěr

Předložený článek byl zaměřen na hodnocení rozmístění firem v kreativních odvětví na příkladu Brna a Ostravy. Pro potřeby interpretace byl využit koncept kreativních čtvrtí (Spencer, 2015). Výsledky naznačují, že tento koncept je i ve středně velkých městech ve středoevropském kontextu relevantní a napomáhá porozumění lokalizačním preferencím kreativních odvětví v Česku. Taktéž naznačují, že se ekonomická a sociální pozice jednotlivých měst (včetně objemu přímých zahraničních investic – viz Hlaváček 2017) významně promítá do

velikosti a rozmístění firem v kreativních odvětvích. Ve všech městech jsou shluky kreativních odvětví lokalizovány především ve vnitřních městech či centrech měst a jsou významným faktorem jejich regenerace. Kolokalizace s územním průměrem gentrifikace, kulturními odvětvími a dalšími funkcemi v centrech měst (např. gastronomie, univerzity) naznačují existenci „sociální dimenze“ kreativních odvětví. Zjištěné prostorové vzorce však pouze naznačují pravděpodobnost výskytu vnějších úspor různé povahy, proto je nezbytné empirické výsledky vnímat spíše jako výchozí bod pro podrobnější studium s využitím kvalitativních přístupů.

5. Literatura

- [1] ARZAGHI, M., HENDERSON, J. V. (2008). Networking off Madison Avenue. *The Review of Economic Studies*, vol. 75, no. 4, pp. 1011–1038.
- [2] BEDNÁŘ, P. (2008). Geografie transformace maloobchodní sítě města Ostravy. Univerzita Karlova, Praha.
- [3] BOIX, R., HERVÁS-OLIVER, J. L., DE-MIGUEL-MOLINA, B. (2015). Micro-geographies of creative industries clusters in Europe: From hot spots to assemblages. *Papers in Regional Science*, vol. 94, no. 4, pp. 753–772.
- [4] BRANZANTI, C. (2015). Creative clusters and district economies: Towards a taxonomy to interpret the phenomenon. *European Planning Studies*, vol. 23, no. 7, pp. 1401–1418.
- [5] BROŽOVIČOVÁ, K. (2017). Proměny městské části Zábřovice v Brně – možnosti integrace v procesu gentrifikace. *Lidé města*, vol. 19, no. 1, pp. 19–38.
- [6] ČSÚ (2010). *Roční výkaz ekonomických subjektů vybraných produkčních odvětví*. Český statistický úřad, Praha.
- [7] GONG, H., HASSINK, R. (2017). Exploring the clustering of creative industries. *European Planning Studies*, vol. 25, no. 4, pp. 583–600.
- [8] HAVRLANT, M. (1980). *Geografie Severomoravského kraje*. Pedagogická fakulta v Ostravě, Ostrava, 276 s.
- [9] HLAVÁČEK, P. (2017). Differences in concentration of foreign direct investment in relation to potential of regions in the Czech Republic. In *XX. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků*. Brno: Masarykova univerzita, pp. 120–125. ISBN 978-80-210-8587-9.
- [10] HE, J. L., GEBHARDT, H. (2014). Space of creative industries: A case study of spatial characteristics of creative clusters in Shanghai. *European Planning Studies*, vol. 22, no. 11, pp. 2351–2368.
- [11] HUTTON, T. A. (2004). The new economy of the inner city. *Cities*, vol. 21, no. 2, pp. 89–108.
- [12] HUTTON, T. A. (2006). Spatiality, built form, and creative industry development in the inner city. *Environment and Planning A*, vol. 38, no. 10, pp. 1819–1841.
- [13] ILÍK, J., OUŘEDNÍČEK, M. (2007). Karlín a jeho proměny v souvislostech postsocialistické transformace Prahy. *Geografie – Sborník České geografické společnosti*, vol. 112, no. 3, pp. 292–314.
- [14] IVAN, I., RAABOVÁ, T., SLACH, O., ŽÁKOVÁ, E. (2015). *Kulturní a kreativní průmysly v Brně a v Ostravě: Specializovaná mapa s odborným obsahem*. Institut umění: Divadelní ústav, Praha.
- [15] KIROFF, L. (2017). The power of place: A case study of Auckland's design creative industries. *Urban Studies Research*. [online]. Dostupné z: <https://www.hindawi.com/journals/usr/2017/8952965/>.
- [16] KOPEČEK, V. (2017). Political Institutions in the Post-Soviet De Facto States in Comparison: Abkhazia and Nagorno-Karabakh. In Riegl M., Doboš B. (eds) *Unrecognized States and Secession in the 21st Century*. Springer, Cham.
- [17] MARKUSEN, A. (2006). Urban development and the politics of a creative class: Evidence from a study of artists. *Environment and Planning A*, vol. 38, no. 10, pp. 1921–1940.
- [18] MONTGOMERY, J. (2003). Cultural quarters as mechanisms for urban regeneration. Part 1: Conceptualising cultural quarters. *Planning, Practice & Research*, vol. 18, no. 4, pp. 293–306.
- [19] MULÍČEK, O. (2007). Prostorové aspekty současného vývoje maloobchodní sítě. *Urbanismus a územní rozvoj*, vol. 10, no. 6, pp. 14–20.
- [20] MUSIL, J., IVAN, I. (2010). Studie o změnách sociálně prostorové struktury Ostravy mezi rokem 1966 a 2010. In Hruška-Tvrdý, L. (eds.): *Industriální město v postindustriální společnosti, 2. díl*. Accendo - Centrum pro vědu a výzkum, Ostrava, s. 73–129.
- [21] NACHUM, L., KEEBLE, D. (2003). Neo-Marshallian clusters and global networks: The linkages of media firms in central London. *Long Range Planning*, vol. 36, no. 5, pp. 459–480.
- [22] NĚMEC, M. (2013). *Význam kulturních a kreativních průmyslů v Evropské unii, České republice a hl. m. Praze*. Útvar rozvoje hl. m. Prahy, Praha.
- [23] OECD (2012). *Redefining urban*. [online]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/regional/redefiningurbannewwaytomeasuremetropolitanareas.htm>
- [24] OLDENBURG, R. (1999). *The great good place: Cafés, coffee shops, bookstores, bars, hair salons, and other hangouts at the heart of a community*. Da Capo Press, Cambridge.

- [25] PORTER, M. E. (1995). The competitive advantage of the inner city. *Harvard Business Review*, vol. 73, no. 3, pp. 55–71.
- [26] ROSENFELD, M. T., HORNYCH, C. (2010). Could cities in de-industrialized regions become hot spots for attracting cultural businesses? The case of media industry in Halle an der Saale (Germany). *European Planning Studies*, vol. 18, no. 3, pp. 371–384.
- [27] RUDINCOVÁ, K. (2017). The Right to Self-determination or Inviolability of Borders in the Horn of Africa? The African Union Approach. In Riegl M., Doboš B. (eds) *Unrecognized States and Secession in the 21st Century*. Springer, Cham
- [28] RUMPEL, P., SLACH, O. (2012). *Governance of shrinkage of the city of Ostrava*. European Science and Art Publishing, Praha.
- [29] SCOTT, A. J. (2006). Entrepreneurship, innovation and industrial development: Geography and the creative field revisited. *Small Business Economics*, vol. 26, no. 1, pp. 1–24.
- [30] SLACH, O., KOUTSKÝ, J., NOVOTNÝ, J., ŽENKA, J. (2013). Creative industries in the Czech Republic: A spatial perspective. *E+ M Ekonomie a Management*, vol. 16, no. 4, pp. 14–29.
- [31] SLACH, O., IVAN, I., ŽENKA, J., SOPKULIAK, A. (2015). Intra-urban patterns of creative industries in polycentric city. *GeoScape*, vol. 9, no. 1, pp. 1–16.
- [32] SLACH, O., IVAN, I., ŽENKA, J. (2018). Kreativní odvětví na intra-urbánní úrovni. In Ženka, J., Slach, O. (eds.) *Rozmístění služeb v Česku*. Ostrava: En Face [v tisku].
- [33] SLAVÍKOVÁ, L., SYRBE, R.U, SLAVÍK, J., BERENS, A. (2017). Local environmental NGO roles in biodiversity governance: a Czech-German comparison. *Geoscape*, vol. 11, no. 1, pp. 1-15.
- [34] SPENCER, G. M. (2015). Knowledge neighbourhoods: Urban form and evolutionary economic geography. *Regional Studies*, vol. 49, no. 5, pp. 883–898.
- [35] SÝKORA, L., (2001). Klasifikace změn v prostorové struktuře postkomunistických měst. *Acta Facultatis Studiorum Humanitatis et Naturae Universitatis Prešovensis, Folia Geographica*, vol. 35, no. 4, pp. 194–205.
- [36] SÝKORA, L., OUŘEDNÍČEK, M. (2007). Sprawling post-communist metropolis: Commercial and residential suburbanization in Prague and Brno, the Czech Republic. In Razin, E., Dijst, M., Vázquez, C. (eds.): *Employment deconcentration in European metropolitan areas*. Market Forces versus Planning Regulations. Springer Netherlands, Dordrecht, pp. 209–233.
- [37] ŠPAČKOVÁ, P., POSPÍŠILOVÁ, L., OUŘEDNÍČEK, M. (2016): The long-term development of socio-spatial differentiation in socialist and post-socialist Prague. *Sociologický časopis*, vol. 52, no. 6, pp. 821–860.
- [38] VYBÍRAL, J. (2003). Zrození velkoměsta. Architektura v obraze Moravské Ostravy 1980–1938. Národní památkový ústav v Ostravě, Era, Praha.
- [39] WOOD, S., DOVEY, K. (2015). Creative multiplicities: Urban morphologies of creative clustering. *Journal of Urban Design*, vol. 20, no. 1, pp. 52–74.
- [40] ŽENKA, J., PAVLÍK, A., SLACH, O. (2017). Resilience of metropolitan, urban and rural regions: a Central European perspective. *Geoscape*, vol. 11, no. 1, pp. 25-40. ISSN 1802-1115.

Příspěvek byl zpracován v rámci grantu GAČR 18-11299S Vývoj trajektorií tradičních odvětví ve starých průmyslových regionech: governance, aktéři, instituce a leadership.